

Tema 5: Kold Krig – 2. halvleg

I 1960'erne og især i 1970'erne var forholdet mellem USA og Sovjetunionen i bedring. Men fra 1979 og ind til 1985, hvor Gorbatsjov blev leder i Sovjetunionen, blev forholdet stærkt forværret, så man taler om 2. halvleg af den Kolde Krig. Flere begivenheder var med til at forværre forholdet mellem supermagterne.

I 1978 begyndte Sovjetunionen at støtte styret i Afghanistan, der var kommunistisk orienteret. Styret havde svært ved at klare sig mod krigsherrer og de såkaldte mujahedinere, religiøse krigere, der førte krig mod styret. I slutningen af 1979 intervererede Sovjetunionen direkte i krigen. I de følgende 10 år kostede krigen Sovjetunionen enorme summer og flere tusinde dræbte soldater. USA støttede mujahedinerne og krigsherrerne med våben.

En anden grund til det dårligere forhold mellem Sovjetunionen og USA var, at Sovjetunionen erstattede de gamle mellemdistanceraketter med de moderne SS-20-missiler i Østeuropa. Disse missiler var hurtigere og var forsynet med flere sprænghoveder. Som modtræk ønskede USA at opstille krydsermissiler og Pershing II raketter i Vesteuropa. USA tilbød dog Sovjetunionen, at man ikke ville gøre det hvis Sovjetunionen fjernede SS-20-missilerne. Forhandlingerne brød sammen. Og i december 1983 blev de første amerikanske missiler sendt til Vesteuropa. Året forinden havde den amerikanske præsident sat gang i udviklingen af sin såkaldte stjernekrigsprojekt SDI (Strategic Defense Initiative).

1983 var i det hele taget et lavpunkt i forholdet mellem supermagterne. Reagan havde i en tale i marts det år kaldt Sovjetunionen "the evil empire". I oktober skød en sovjetisk jager ved en fejl et sydkoreansk passagerfly. I november 1983 afholdte NATO en stor øvelse under navnet "Able Archer". I Sovjetunionen troede de militære ledere, at NATO forberedte et atomart førsteslag. I Sovjetunionen overvejede man, om man med atomvåben skulle komme angrebet i forkøbet.

I sin anden præsidentperiode var Reagan mere imødekommende over for Sovjetunionen. Og da Gorbatsjov blev sovjetisk leder i 1985, begyndte forhandlingerne om nedrustning af atomvåben.

Trigger – i gang med temaet

Hvad nu hvis ...

Læreren kan fortælle om den store NATO-øvelse "Able Archer", der blev afholdt i 1983. Alternativt kan eleverne se videoen *Able Archer 83: The War Game That Almost Became Real*

<https://www.youtube.com/watch?v=6LTMcf6mthU> (9:00 min. – eng.) Sovjetunionen troede, at øvelsen var en forberedelse til et egentligt angreb på Sovjetunionen. Og i Sovjet overvejede man et præventivt atomangreb på NATO-styrkerne. På klassen eller i grupper kan eleverne drøfte, hvad konsekvenserne kunne være, hvis Sovjetunionen faktisk havde angrebet.

The man who saved the world

Se filmen (105 min.)

<https://filmcentralen.dk/grundskolen/film/man-who-saved-world> *The man who saved the world*, 2014.

Spørgsmål til kilderne

Kilde 1: Derfor SS-20

- Hvad menes der med "et afvæbnende førsteslag"?
- Hvad giver kilden som forklaring på, at Sovjetunionen opstillede flere SS-20 missiler i Østeuropa?

Kilde 2: Fredsmarch 81

- Hvem står ifølge kilde a bag fredsmarchen?
- Hvilket syn har kilde b på fredsmarchen?
- Kan man bruge kilde b som bevis for, at kilde a har ret i dens påstand om, hvem der står bag fredsmarchen? Begrund.

Kilde 3: USA's narrespil

- Hvorfor betegner *Land og Folk* USA's som et narrespil?
- Hvilken holdning kan man se, at *Land og Folk* har til USA og Sovjetunionen?
- Hvad er forklaringen på det?

Kilde 4: Greenham Common

- Hvordan blokerer kvinderne porten til basen?
- Hvad synger kvinderne?
- Hvad gør politiet?
- Tror du, at demonstrationer, som kvindernes ved Greenham Common, nytter noget? Begrund.

Kilde 5: Atomvinteren

- Hvorfor vil en "atomvinter" ødelægge alt - eller under alle omstændigheder det meste af livet på Jorden?
- I 1980 havde begge supermagter så mange atomsprænghoveder, at de kunne ødelægge alt liv på Jorden flere gange. Hvad kan være forklaringen på, at både USA og Sovjetunionen (fra 1991 Rusland) søger at udvikle stadig kraftigere atomvåben?
- I dag har i hvert fald USA, Frankrig, Storbritannien, Rusland, Kina, Indien, Pakistan, Nordkorea og Israel atomvåben. Når en atomkrig kan have katastrofale konsekvenser for menneskeheden. Hvorfor forsøger flere lande at få atomvåben?

Kilde 6: På kanten af atomkrig

- Gennemtænk hvad kunne der være sket, hvis Stanislav Petrov havde gjort sin pligt?
- Nogle forskere mener, at det var større risiko for en atomkrig i forbindelse med øvelsen Able Archer end under Cuba-krisen. Hvorfor kunne risikoen betå?

Kilde 7: Strid om freden

- Hvad er de to grupper uenige om?
- Hvem holder kilde b med? Hvordan kan man se det?
- Hvad ville en borgerlig avis som fx Jyllands-Posten mon skrive om Samarbejdskomitéen for Fred og Sikkerhed?